

УДК 314.151.3-054.73(4)"19/201(091)

DOI: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2019.14.83-100>

Любов Жванко, незалежна дослідниця
доктор історичних наук, професор
Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-1107-449X

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ООН В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ ТА МІГРАНТІВ

Анотація. У статті проаналізовано новітній виклик XXI ст. – постійне зростання кількості насильно переміщених осіб. Авторка найперше проаналізувала «модифікацію» причин їх появи упродовж XX – XXI ст. від класичних – дві світові війни до нових – екологічних і техногенних катастроф. Доведено, що ця проблема належить до глобальних проблем людства, а тому вимагає пошуків шляху вирішення на найвищому рівні, яким залишаються резолюції ООН. Оскільки подолати, принаймні на сьогодні, її неможливо, спільнота стала на шлях контролю й регулювання, для чого у 2018 р. на рівні ООН було ухвалено «Глобального пакту за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» та «Глобального договору про біженців». Авторка дійшла висновку, що «Глобальний пакт за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» та «Глобальний договір про біженців», фактично є першим кроком у спробах хоча б перших спроб урегулювання справи, але їх декларативний характер ставить під сумнів можливість вирішення цієї глобальної проблеми.

Окремо наголошено на проблемі внутрішньо переміщених осіб в Україні, поява яких стала наслідком розв'язання з боку Російської Федерації війни проти України та неможливістю з об'єктивних причин на сучасному етапі приєднатися нашій державі до реалізації положень вищевказаних документів.

Ключові слова: біженці, переміщені особи, ООН, Управління Верховного Коміса ООН у справах біженців, Україна.

«Не існує кризи міграційної, існує криза людська» лейтмотивом звучить ця сентенція у фільмі «Людський потік», знятий у 2017 р. Ай Вейвейєм, одним із найбільш відомих сучасних китайських режисерів [33]. Автор показав глобальний людський потік, змушених у різних частинах світу поза власним бажанням залишати свої домівки й шукати хоча б тимчасово безпечного сховку. Здається, уся планета прийшла в рух, і кінця йому немає. Так у XXI ст. проблему вимушено переміщених осіб бачить митець, який ставить риторичне питання, що й визначає сутність нашого століття: чи глобальна спільнота перемаже страх, ізоляцію і турботу про власні інтереси й вибере дорогу відкритості, свободи й поваги до інакшості, а тим самим для людяності. «Біженець» – так окреслює іншого, того, хто позбавлений власного дому й шукає прихистку, обиватель й зазвичай бачить у ньому негативний подразник своєї зони комфорту. Натомість лідери світової спільноти ламають списи в

дискусіях: яким чином подолати цю проблему, яка еволюціонувала в глобальну, вимагаючи спільних зусиль на рівні всієї цивілізації.

Сучасні європейські дослідження з тематики міграційних процесів та біженства присвячено, головним чином, подоланню тієї ж «міграційної кризи» [32], новим економічним [18] та кліматичним біженцям, пошукам шляхів адаптації та вживання переміщених осіб у приймаючих соціумах тощо. Можна говорити про новий пік біженства, а відтак й зростання інтересу науковців до цього явища, але, головним чином, в сучасних хронологічних рамках [19]. Окремі статті авторки також стосуються висвітлення проблематики переміщених осіб в контексті українських реалій [10, 11, 13]. Окрему статтю присвячено узагальненню головних аспектів історії біженства на європейському континенті упродовж 1914–2015 рр. [12]. Проте події останнього року у врегуюванні проблематики міграції та біженства не знайшли повного висвітлення в наукових дослідженнях. Відтак, запропонована у статті тематика залишається відкритою й потребує свого вивчення, переведення її із суспільно-політичної у наукову площину.

Таким чином, метою запропонованої наукової розвідки є аналіз глобальної проблеми, якою стали вимушено переміщені особи та спроби її подолання у світлі ухвалених у грудні 2018 р. Генеральною Асамблеєю ООН «Глобального пакту за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» та «Глобального договору про біженців». Для України, на частині теренів якої шостий рік триває неоголошена з боку Російської Федерації війна, а інша частина – окупована, і Польщі, як складової Європейського Союзу, ця проблема є постійним викликом.

У книзі своєї історії цивілізація має низку ганебних сторінок, про які б воліла забути. Серед них – насильницьке позбавлення людини власного дому, батьківщини, іншими словами – перетворення її на утікача, часом без можливості знайти останній спочинок у рідній землі. Біженці – це щось більше ніж статус, окреслений різними правовими документами, це найбільш викривлений різновид жорстокості по відношенню до людини, оскільки силоміць позбавлено всього, що визначає сенс її буття. Фатальність та парадокс біженства, як соціального явища, полягає в тому, що збільшення його чисельності до гігантських масштабів відбулося саме у ХХ ст. з одночасним злетом «генія людського розуму». І нарешті – ХХІ століття у західній публіцистиці вже встигло отримати назву «століття біженців» [23], а проблема вимушено переселених осіб стала настільки глобальною, що з 2002 р.

відзначається Всесвітній день біженця та мігранта. У рік його запровадження Генеральний секретар ООН К. Аннан закликав завжди пам'ятати, що одного дня кожен із нас може постукати в чий-небудь двері, прохаючи про допомогу.

Слід зазначити, що відбувається й «модифікація» причин появи біженців. При цьому слід визначити два піки, які – класичні причини – дві світові війни на континенті протягом тридцяти років. Так, у часи Першої світової війни людина набувала статусу біженця від страху бути убитим ворогом чи від застосованих владою воюючих сторін акцій з вивезення цивільного населення у відносно безпечні регіони своїх держав. У сучасному світі такий «набір» значно розширився і біженцем людина може стати, коли має обґрунтоване побоювання стати жертвою переслідування у державі свого походження через свою расу, віросповідання, національність, громадянство (підданство), належність до певної соціальної групи або через політичні переконання, і нарешті – у результаті природних та техногенних катастроф, нерідко викликаних результатами людської діяльності. Отже, значні маси людей були змушені залишити свої будинки в результаті збройних конфліктів, внутрішньої ворожнечі, систематичних порушень прав людини або стихійних лих [5]. Причини гуманітарної проблеми європейської та світової спільноти загалом трансформувалися від «класичних», породжених воєнними конфліктами до «нових» (екологічні біженці) [12, с. 179].

Найперше, спробуємо окреслити саму дефініцію «переміщені особи», «біженство», «внутрішньо преміщені особи». У діяльності міжнародних організацій та ухвалених міжнародних договорів після Другої світової війни з'явилося нове поняття – «переміщені особи» (англ. – *displaced persons*). Цей багатозначний термін охоплює як депортованих осіб, так і тих, хто змушений покинути свої країни походження в результаті громадянської війни чи стихійного лиха, а також стосується й внутрішньо переміщених осіб.

Біженство – це один з проявів міграційних рухів, що є результатом примусу з боку одних людей над іншими, коли «влада, панівні групи, окупанти, політики, ідеологи вигонили людей з їх вітчизни, [...] з «космосу» їх власної країни» [27, с. 10]. Головна ж ціль біженця – знайти безпечне місце для життя свого та своїх рідних. Тому англійський термін «*refugees*» походить від слова «*refugee*», що означає «сховок», місце безпечного перебування [21, с. 34]. Фактично, біженство є п'ятим типом примусової міграції, окрім – вислання (вигнання), виселення, депортація, переселення. Отже, біженство, це завжди вимушене переміщення, коли особа чи група осіб, зважаючи на загрозу життю

чи свободі приймають рішення залишити місце постійного проживання й шукати притулок на інших теренах. У класичному розумінні біженство вимагає перетину кордону й пошуку захисту в іншій державі, яка не є ані місцем громадянства, ані сталого проживання. Проте сучасне біженство може набувати явища внутрішнього біженства, коли утікачі шукають притулку в іншій, безпечній частині держави, яка є місцем громадянства або сталого проживання. Воно зумовлене переслідуваннями, які чиняться щодо певних груп населення на окремо взятій частині держави. Такі переміщення пов'язані з неможливістю перетину міждержавного кордону, а відтак необхідністю пошуку захисту всередині державного утворення.

Відтак біженці – особи, що покинули власну країну, тоді як внутрішньо переміщені особи (далі. – ВПО), ті, що були змушені покинути власні домівки в межах своєї країни [14]. Зазначені особи, на нашу думку складають узагальнюючий концепт – переміщені особи – ті, які, рятуючись від загрози життю, перетнули кордон власної держави і ті, які втратили дім, але лишилися у безпечному регіоні всередині держави. В останні роки в літературі зустрічається термін «екологічні або кліматичні біженці» – люди, вимушені покинути свої місця проживання у результаті наслідків глобального потепління [24, с. 377].

Біженство, як соціальне явище, можна розглядати у чотирьох площинах: по-перше, як таке, що впливає кількісно та якісно на демографічну структуру як у країні, звідки вийшли біженці, так і в країні, яка надала притулок; по-друге, як прояв адаптації особи чи груп до мінливих умов існування, що загрожують життю чи свободі; по-третє, як наслідок своєрідного браку рівноваги у середовищі проживання певних суспільних груп, і як наслідок пошук життєвого досвіду виходу з кризової ситуації; стах перед переслідуваннями чи вже існуючий негативний досвід переслідувань на підставі раси, релігії, національності, етнічної приналежності, приналежності до соціальної групи, політичні переконання – усі ці чинники проводять до ухвалення рішення про виїзд/залишення території постійного проживання; по-четверте, як прояв раціональної поведінки особи чи групи – рішення про виїзд, що веде з одного боку до мінімізації ризиків загрози життю чи свободі, а з іншого – до пошуку максимальної безпеки і охорони груп у випадках масових переміщень в умовах збройних конфліктів [29, с. 53-56].

Переміщені особи (біженці, ВПО) – є глобальною проблемою, вимагає консолідації зусиль усієї світової спільноти, яка, у свою чергу, має віднайти єдину міжнародну стратегію до її подолання. У широкому розумінні біженство

© Любов Жванко, 2019

загрожує безпеці на регіональному і глобальному рівнях. З іншого боку – біженство є негативним явищем і на рівні особистому – людина боїться за своє життя чи життя рідних змушена залишити тимчасово чи навіть на завжди звичне середовище свого життя.

Неспроможність держав, не зважаючи на норми міжнародного права, виконувати спільний обов'язок з «...нестворення потоків біженців та співпраці з іншими державами у випадку їх виникнення» [6, с. 7], і стало першопричиною того, що проблема біженців з локального явища поступово перетворилася у глобальну проблему людства. Про загальносвітовий її характер свідчить той факт, що примусове переміщення цивільного населення відбувається одночасно в країнах різних географічних регіонів, з різним культурним рівнем, різними історичними та політичними особливостями. З іншого боку, біженство виступає як певний феномен, оскільки впливає на загальносвітову ситуацію. Воно може виникнути у будь-який час у будь-якій частині земної кулі, тоді ж як наслідки будуть відчутні на теренах за тисячі кілометрів від епіцентру появи. Жодне переміщення не є відокремленим від світової спільноти явищем [29, с. 64]. Вона незмінно пов'язана із появою вогнищ нестабільності, збройних конфліктів, а мапа його поширення змінюється залежно від загострення чи затухання джерел небезпеки [22, с. 50]. При цьому простежується закономірність: більшість біженців, незалежно від частини світу, втікає до країн-сусідів. Останні досить часто, попри основоположні документи ООН, нехтуючи фундаментальними правами людини, закривали у минулому чи закривають кордони нині свої кордони, блокуючи втікачам можливість знайти безпечне місце чи просто перетнути їх терени у пошуку іншої безпечної країни. До цього часу подолати проблему не можуть ані уряди окремих держав, ані світова спільнота загалом.

Біженство у сучасному світі належить до глобальних проблем цивілізації, подолати яке не можуть ані уряди окремих держав, ані світова спільнота загалом. Воно незмінно пов'язане із появою вогнищ нестабільності, збройних конфліктів, а мапа його поширення змінюється залежно від загострення чи затухання джерел небезпеки [22, с. 50]. Говорячи про глобальний вимір проблеми переміщених осіб, варто звернути увагу на риси, які дають змогу окреслити проблему як таку, що впливає на всю світову спільноту.

Уперше дефініцію «глобальна проблема» запропонували члени Римського клубу, міжнародної неурядової організації, що об'єднує в своїх рядах вчених, громадських діячів і ділових людей більш, ніж з 30 країн світу, стурбованих перспективами розвитку людства, заснованого за ініціативи видатного

італійського економіста і підприємця доктора А. Печчеї. За основоположну рису визнано її загальносвітовий характер, а відтак окреслене явище торкається усіх членів світової спільноти [29, с. 56-57]. Складовими глобальної проблеми є: загальносвітовий масштаб поширення явища і проблеми, що охоплює всю людську спільноту, носять наддержавний, надрегіональний характер, об'єктивно впливають на розвиток усіх суспільств та економік; величезна вага проблеми – вона є критичною, її ігнорування може загрожувати виживанню людства; спосіб розв'язання проблеми вимагає тісної і різнопланової співпраці усіх заінтересованих сторін, що означає необхідність об'єднання зусиль та діяльності міжнародної спільнотим загалом; складність і довготривалість проблеми – вона взаємозалежна з іншими проблемами, вимагає тотального й постійного залучення усіх сторін до її вирішення [25].

Відтак можна цілком справедливо можна вважати біженство глобальною проблемою людства, оскільки усі риси є притаманні їй. Більше того воно вписується у феномен людини – міграцію з різних причин, відомий з давніх часів. Проте тільки у ХХ – ХХІ ст. він набув небаченого та незворотнього процесу (діаграма 1) [29, с. 62].

І власне захист біженців уперше вийшов на міжнародний рівень, коли 20 серпня 1921 р. при Лізі Націй було створено посаду Високого Комісара у справах біженців, яким уперше в історії цивілізації видатний норвезький дослідник і громадський діяч Ф. Нансен, непересічна особистість тієї доби.

Біженство слід розглядати як глобальну проблему з огляду на факт, що примусове переміщення цивільного населення відбувається одночасно у країнах різних географічних регіонів, з різним культурним рівнем, різними історичними

© Любов Жванко, 2019

та політичними особливостями. Відтак, біженство складає феномен, оскільки впливає на загальносвітову ситуацію. Воно може виникнути у будь-який час у будь-якій частині земної кулі, тоді ж як наслідки будуть відчутні на теренах, за тисячі кілометрів від епіцентру появи. Жодне переміщення не є відокремленим від світової спільноти явищем [29, с. 64]. При цьому простежується закономірність: більшість біженців, незалежно від частини світу, втікає до країн-сусідів.

Кількість біженців та примусово переміщених осіб також має тенденцію до постійного зростання. На червень 2018 р., за даними щорічного звіту Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, їх уже 69 мільйонів, що стало новим трагічним рекордом (діаграма) [3]. Для порівняння: у кінці 2017 р. населення Великої Британії склало понад 65 млн осіб. До цієї цифри входять: біженці – люди, що покинули власну країну та внутрішньо переміщені особи – люди, що були змушені покинути власні домівки в межах своєї країни [14].

Основні джерела біженства: Сирія, на яку припадають найбільші у світі показники – 12 млн. осіб, майже дві третини населення – є переміщеними всередині країни або виїхали за кордон як біженці чи шукачі притулку, Афганістан – 2,5 млн, Південний Судан – 1,4 млн осіб. [14]. Прикладом зростання кількості ВПО став Ємен, одна із найбільш бідніших країн арабського світу. Війна між урядовими військами та хуситами – шіїтським воєнізованим угрупованням, що здійснило військовий переворот у Ємені в 2014 р. – швидко перетворила країну на рекорсмена за кількістю зростання внутрішніх переселенців. У кінці 2014 р. переселенців було 334 тис., у 2015 р. – близько 2,5

млн: кожен десятий покинув рідну домівку. За останніми даними Офісу ООН з координації гуманітарних питань, зараз в Ємені зареєстровано 3,2 млн ВПО.

Одним із центрів біженства на планеті залишається Європа. Старий континент ставав прихистком для вигнанців у результаті військових зіткнень різного масштабу сам продукував мільйони гнаних і нещасних, а у кінці ХХ ст, європейські лідери, сповідуючи принцип «Фортеця Європа», взагалі прагнули закрити свої кордони для біженців. І нарешті, протягом 2014 – 2015 рр. європейський континент зіткнувся із новими викликами. По-перше, Російська Федерація розпочала неоголошену «гібридну», за сучасним трактуванням, війну проти України. Її супутниками стали біженці з окупованого Кримського півострова на материкову частину держави та із окупованих частин Донецької та Луганської областей – зони проведення АТО, а згодом – ООС [11, с. 182]. При цьому простежується динаміка збільшення їх чисельності з понад 1 млн 300 тис. (липень 2015 р.) до 1 млн 519 234 (жовтень 2018) [8].

По-друге, літом 2015 р. вибухнула гуманітарна катастрофа – так звана «європейська міграційна криза», зумовлена масовим прибуттям біженців із охоплених війнами країн Африки та Близького Сходу. Загалом до Європи прибуло 1 321 560 біженців, з них 1 015 078 – Середземноморськими шляхами, що склало приблизно 97% від загальної кількості новоприбулих [17]. І, власне, немає жодної впевненості, що за якийсь час на континенті не виникне нове збройне протистояння, і знову не з'явиться хвиля біженців.

Зрозуміло, що подолати проблему біженства нині просто неможливо, а постійне зростання кількості переміщених вимагає дієвих заходів людської спільноти. Відтак у 2018 р. на рівні ООН було ухвалено два документи, уже у назві яких вжито прикметник «глобальний» – це «Глобальний пакт за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» та «Глобальний договір про біженців». Цікаво, що вони мають лише рекомендаційний характер і юридично необов'язкові, вони є орієнтиром для міжнародного співтовариства в цілому при наданні допомоги біженцям, а також країнам і громадам, які приймають велику кількість біженців – у тому числі на тривалий термін – шляхом мобілізації політичної волі, розширення бази підтримки й активізації домовленостей про більш справедливий і передбачуваний розподіл тягаря та відповідальності [7]. При цьому слід зауважити, що ідея міграційного пакту виникла під час дебатів на Генеральній Асамблеї ООН у 2016 р., а їх результатом стала Нью-Йоркська декларація щодо біженців і мігрантів. У ній 193 країни ООН визнали, що у цій галузі необхідна тісніша міжнародна співпраця. Зокрема, країни, що погодили декларацію, пообіцяли поважати

© Любов Жванко, 2019

людську гідність, боротись із ксенофобією і підтримувати держави, що приймають велику кількість мігрантів [9].

«Глобальний пакт за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» ухвалили 10 грудня 2018 р. на конференції Організації Об'єднаних Націй в Марракеші (Марокко). Документ підтримали 164 зі 192 країн ООН, натомість Угорщина, США, Італія, Австрія, Польща, Латвія, Чехія, Хорватія, Болгарія, Словаччина, Ізраїль, Швейцарія, Австралія і Словенія відмовилися від його підписання. «Незважаючи на жорстоке протистояння США та кількох інших країн, – як відзначила американська інформаційна агенція Associated Press, – майже 85 відсотків держав-членів ООН погодилися в понеділок на широку, але не обов'язкову угоду, щоб забезпечити безпечну, впорядковану та гуманну міграцію» [26]. На цій конференції виступив генсек ООН А. Гутерреш, який у 2005–2015 рр. обіймав посаду Верховного Комісара ООН у справах біженців, а відтак близько знайомий з обговорюваною проблемою. Він наголосив: «Нерегульована міграція несе жахливу людську ціну: вартість життя, втрачена під час небезпечних подорожей пустелями, океанами та річками; і вартість життя, зруйнованого в руках контрабандистів, недобросовісних роботодавців та інших хижаків». Гострі дебати про Глобальний договір про міграцію, перший у своєму роді, виявилися ключовим випробуванням під керівництвом ООН щодо боротьби з часто небезпечними та незаконними переміщеннями через кордони. З іншого боку його ухвалення демонструє зусилля світової спільноти, спрямовані на боротьбу з часто небезпечним та нелегальним переміщенням людей через кордони. «Починаючи з 2000 р. померло понад 60 тисяч мігрантів і цей факт є «джерелом колективного сорому», – заявив генсек ООН [26].

Угода стала результатом багатьох раундів міжурядових переговорів, що відбулися впродовж лютого-липня 2018 р. у дусі конструктивного партнерства і позначилися взаємними поступками держав одна одній заради досягнення спільної мети [16]. Основу пакту становлять, окрім кількох фундаментальних орієнтирів, також 23 «цілі для безпечної, організованої та легальної міграції» [2]. Загалом 54 пункти Пакту на 34-х сторінках подають загальний підхід до міжнародної міграції й уміщено 23 цілі, які склали основу спрямовані на покращення організації потоків біженців та точніше визначення їхніх прав. Країни-учасниці погодилися, наприклад, обмежувати тиск на країни з багатьма мігрантами та сприяти самозабезпеченню новоприбулих. З іншого боку критики документа наголосили, що він сприятиме нелегальній міграції [1].

Окремо слід вказати на ставлення України до цього, безумовно, епохального документу. Наша держава поки не приєднуватиметься до цієї угоди, про що сказано у спільній заяві МЗС і Державної міграційної служби України. Це не просто небажання долучитися до вирішення глобальної проблеми, а радше неможливість через збройну агресію з боку північного сусіда та наявність знаної кількості ВПО. У заяві української сторони наголошено на його важливості, оскільки «в основу документа покладені важливі положення, спрямовані на розкриття позитивного потенціалу міграції, удосконалення управління нею на всіх рівнях, а також сприяння досягненню добробуту мігрантів та жителів країн походження, транзиту і призначення» [16].

Делегація України на чолі з представником Державної міграційної служби України, яка була сформована відповідним розпорядженням президента України П. Порошенка, брала послідовну участь у переговорах. Разом з тим, у новітній історії Україні довелося зіткнутися з безпрецедентним викликом. «Збройна агресія Російської Федерації призвела до незаконної окупації Автономної Республіки Крим, міста Севастополь, спроб їхньої анексії та поширення Російською Федерацією міжнародного збройного конфлікту на Донеччину та Луганщину. Ці злочинні дії перетворили близько 1,5 млн громадян України на вимушених переселенців. Українська сторона докладає усіх можливих зусиль, щоб забезпечити права та потреби внутрішньо переміщених осіб, але попереду ще багато роботи, яка вимагає значних матеріальних та фінансових ресурсів. Враховуючи викладене, Україна розгляне можливість приєднання до Глобальної угоди про безпечну, впорядковану та законну міграцію на іншому етапі за сприятливих умов» [16].

З іншого боку можна припустити, що непідписання Україною пакту є наслідком й іншого чинника. За півтора року спроб вирішити міграційну кризу всередині ЄС, окрім інших варіантів, обговорювалась зокрема можливість створення на сході Європи, за межами ЄС, своєрідного емігрантського «чистилища», звідки б нелегали подавали заявки на дозвіл на проживання в країнах ЄС, а відповідні органи ЄС відбирали б з них тих, хто дійсно зазнав переслідувань на батьківщині, чи тих, хто виявиться корисним на ринку праці ЄС. З країн поза межами ЄС на сході – Росія, Білорусь, Молдова, Туреччина й Україна, саме наша держава найбільш підійшла б на роль «емігрантського відстійника» [2].

Цікаво, що наш найближчий сусід – Польща – також не підписала цей документ, але причина в іншому. В заяві Інформаційного Центру Уряду

© Любов Жванко, 2019

Польщі, як передає Polska Agencja Prasowa, з цього приводу наголошено: «Документ не відповідає засадам Польщі в частині підтвердження незмінних гарантій суверенного права щодо рішення про те, кого держави приймають на своїй території та розрізнення легальної нелегальної міграції». Міністерство внутрішніх справ та адміністрації більш конкретизувало суперечливість, на його погляд, змісту глобального договору: «Угода суперечить пріоритетам польського уряду, якими є безпека польських громадян і здійснення контролю над міграційними потоками» [28].

Наступним документом, покликаним регулювати проблему біженства став ухвалений 17 грудня 2018 р. Генеральною Асамблеєю ООН Глобальний договір про біженців [30], як перший етап довгострокового стратегічного бачення проблеми. Однак його успішність буде лише за умов чіткого переведення теоретичних положень у практичну площину усіма членами світової спільноти [20]. Верховний Комісар ООН у справах біженців Ф. Гранді з цього приводу наголосив: «Жодна країна не повинна залишатися сама, щоб реагувати на величезний приплив біженців. Криза біженців вимагає глобального розподілу відповідальності, і цей договір є потужним виявом того, як ми працюємо разом у сьогоdnішньому роздробленому світі» [7]. Фактично то було історичне рішення, коли держави-члени Генеральної Асамблеї ООН погодили нову міжнародну угоду – відому як Глобальний договір про біженців – яка трансформує відповідь світу на масове переселення та кризу біженців, з якої користь матимуть як біженці, так і громади, що їх приймають. Глобальний договір про біженців був погоджений у рамках щорічної резолюції щодо УВКБ ООН. Він спирається на існуючу міжнародну правову базу з питань біженців, зокрема Конвенцію про статус біженців 1951 р., а також про права людини та гуманітарне право.

Після двох років широкомасштабних консультацій УВКБ ООН з державами-членами, міжнародними організаціями, біженцями, громадянським суспільством, приватним бізнесом та експертами, цей новий глобальний договір забезпечить більш надійну підтримку країнам, де проживає більшість біженців. Це також посилить спільну відповідальність за допомогу тим, хто змушений тікати через конфлікти або переслідування. «Глобальний договір переводить ідею поділу відповідальності на конкретні, практичні заходи, щоб біженці не були заручниками примх політик», – сказав Ф. Гранді. І далі: «Це дає довгострокове визнання того, що країни, де розміщується велика кількість біженців, роблять величезний вклад для нашого людства та визначають шляхи,

за допомогою яких інша частина світу може допомогти розділити навантаження» [7].

Цілі договору зосереджені на вирішенні цієї проблеми, надаючи більше інвестицій – як урядам, так і приватному сектору – для подальшого зміцнення інфраструктури й надання послуг на користь як біженців, так і приймаючих громад. Це також вимагає керівництв і заходів, які дозволять біженцям отримати доступ до освіти та вести продуктивне життя під час їхнього життя у вигнанні [7]. Головна частина договору – це «Програма дій» (§ 11–100), яка визначає «Домовленості щодо розподілу навантаження та відповідальності» (§ 14–48), на загальноцивілізаційному рівні – «Глобальна угода про міжнародне співробітництво» та абсолютна новація – «Глобальний форум біженців» (§ 17–19) та «Організація для підтримки конкретної ситуації з біженцями» (§ 20–30) на рівні національних домовленостей, регіональних та субрегіональних підходів (§ 20–21, 28–30). Окремо виділено фінансова складова договору (§ 31–48). Важливе місце займає напрямок присвячений задоволенню невід’ємних прав біженців та водночас надання підтримки громадам, які їх приймають – «Задоволення потреб та підтримки громад» (§ 64–84), серед них: «Освіта», «робота та засоби до існування», «Здоров’я», «Житло, енергетика та управління природними ресурсами», «Продовольча безпека та харчування». Окремо виділено вразливі групи біженців, як потребують додаткової підтримки: «Жінки та дівчата», «Діти, підлітки та молодь». Ще один блок стосується складання «Цивільних реєстрів» біженців, регулювання проблеми «Безгромадянства» та «Налагодження добрих відносин та мирного співіснування». Регулювання переміщення та інтеграції біженців згруповано в останній частині документу під назвою «Рішення» (§ 85–100): «Підтримка країн походження та добровільної репатріації», «Переселення», «Додаткові шляхи вступу до третіх країн», «Локальна інтеграція» та «Інші локальні рішення». І нарешті – сім останніх параграфів визначають прикінцеві положення документу [30]. Згідно нового договору буде здійснюватися моніторинг прогресу шляхом створення систем спостереження, включаючи Глобальний форум з питань біженців кожні чотири роки, на якому уряди звітуватимуть і зобов’язуватимуться впровадити низку заходів – надати фінансування, впровадити політику, правові зміни, квоти на переселення тощо [7].

У брошурі «Глобальний договір щодо біженців. Коротка довідка від Агентства ООН у справах біженців» розкрито головні положення цього документу. Глобальний договір щодо біженців покликаний створити структуру для більш дієвого, більш передбачуваного та більш справедливого

© Любов Жванко, 2019

міжнародного реагування на масштабні ситуації з біженцями. При цьому ряд ключових особливостей даного підходу, який поєднує в собі глобальний договір щодо біженців. Перше і найважливіше: цей договір допомагатиме знаходити шляхи надання більшої підтримки приймаючим країнам та громадам таким чином, яка забезпечувала би захист біженців та пошук довгострокових рішень; ця підтримка включатиме залучення додаткових фінансових ресурсів, але також включатиме політичну підтримку, технічну допомогу, заходи з нарощування потенціалу, пільгові торгові угоди, розширення доступу до опції переселення та інші рішення для третіх країн і зусилля, спрямовані на усунення кореневих причин та створення у країнах походження належних умов, які дозволять біженцям повертатися додому в умовах безпеки та з гідністю. Важлива частина цієї підтримки пов'язана з взаємозв'язком між гуманітарним реагуванням та заходами у сфері розвитку; тобто глобальний договір щодо біженців буде інструментом для активізації гуманітарного реагування, а також послужить основою для якнайшвидшої активізації співпраці з метою розвитку, щоб забезпечити додаткову підтримку з прямими вигодами для приймаючих громад і біженців.

По-друге, глобальний договір охоплюватиме більш широке коло держав та інших партнерів, готових реагувати на масштабні ситуації з біженцями – як нові, так і затяжні. Він використовуватиме підхід «із залученням декількох зацікавлених сторін» під національним керівництвом шляхом зміцнення існуючих партнерських відносин та створення нових. Партнерські відносини між державами, міжнародними та регіональними організаціями, НДО (Недержавні організації. – Л. Ж.) та науковою спільнотою будуть, як і раніше, дуже важливими, але також відкривається великий потенціал для налагодження партнерських відносин із міжнародними фінансовими установами, приватним сектором та багатьма іншими.

По-третє, глобальний договір щодо біженців сприятиме підвищенню стійкості та економічній самостійності біженців таким чином, що також принесе користь приймаючим громадам: шляхом полегшення доступу до засобів до існування та державних систем та послуг. Усе це підкріплюватиметься належною підтримкою з боку міжнародного співтовариства. Для біженців це означатиме, що вони в меншій мірі залежатимуть від допомоги, будуть краще підготовлені до повернення додому за сприятливих умов, а тим часом зможуть приносити користь приймаючим громадам. Для цих громад це означатиме, що їхній власний розвиток не постраждає через щедрість, яку вони проявляють щодо тих, хто її потребує.

Нарешті, глобальний договір буде направлений на забезпечення того, щоб реагування на ситуації з біженцями засновувалося на правах і враховувало аспекти гендеру, віку та різноманітності. Ключовою частиною цього є забезпечення того, щоб заходи з реагування на ситуації з біженцями були активною й ефективною допомогою для тих, кого вони покликані захищати й допомагати, сприяли гендерній рівності та розширювали можливості жінок і дівчат і боролися з дискримінацією [4, с. 4-5].

«Глобальний договір – унікальна можливість вдосконалити міжнародне реагування на масштабні переміщення біженців і зтяжні ситуації з біженцями. Однак його успішність залежатиме від готовності міжнародної спільноти підтримати його реалізацію на практиці. Таким чином, остаточне доопрацювання тексту є не кінцем, а початком зусиль міжнародного співтовариства, спрямованих на досягнення колективних результатів із загальним напрямком, метою та підзвітністю. Це робочий інструмент, створений в умовах багатостороннього підходу, який поєднує в собі основні елементи для подальшого прогресу в напрямку більш справедливого та передбачуваного розподілу тягаря та обов'язків у майбутньому» [4, с. 8].

Підводячи підсумок, слід наголосити, що переміщені особи стають одним із найбільших викликів сучасного світу, а проблема вийшла за рамки локальної й додалася до переліку глобальних проблем людства. Оскільки подолати, принаймні на сьогодні, неможливо, спільнота шукає шляхи її контролю й регулювання. Для цього у 2018 р. на рівні ООН було ухвалено два документи – «Глобальний пакт за безпечну, впорядковану і регульовану міграцію» та «Глобальний договір про біженців», які, фактично є першим кроком у цій складній справі. Україна має також реагувати на цей виклик, оскільки неоголошена і триваюча російсько-українська війна, яка спричинила появу понад мільйона ВПО, у будь-який момент свого загострення може привести нового збільшення кількості переміщених осіб.

Список використаних джерел та літератури:

1. Близько 85% країн підтримали міграційний пакт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/12/10/7090467/> (Дата звернення: 3 вересня 2019). – Назва з екрану.
2. Вітович І. В тому числі і Україна: чому не всі країни-члени ООН підтримали глобальний пакт про міграцію // Україна молода. – 2018. – 12 грудня.
3. Всесвітній день біженців у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unhcr.org/ua/12570> (Дата звернення: 3 вересня 2019). – Назва з екрану.
4. Глобальний договір щодо біженців. Коротка довідка від Агентства ООН у справах біженців. – 2018. – С. 4–5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/> (Дата звернення: 5 вересня 2019). – Назва з екрану.

5. «Глобальні тенденції», річна доповідь УВКБ ООН // <http://unhcr.org/ua/uk/novini/novyny/1279-kilkist-peremishchenikh-osib-u-sviti-perevishchila-50-miljoniv-vpershe-z-kintsya-drugoji-svitovoji-vijni-dopovid-uvkb-oon> (Дата звернення: 5 вересня 2019). – Назва з екрану.

6. Гудвин-Гилл Г. С. Статус беженца в международном праве / Г. С. Гудвин-Гилл. – М. : ЮНИТИ: Регион. Представительство Упр. Верхов. Комиссара ООН по делам беженцев в Рос. Федерации; Будапешт: COLPI, 1997. – 647 с.

7. Держави досягли історичної угоди для біженців та зобов'язались до більш ефективної та більш справедливої відповіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unhcr.org/ua/14161> (Дата звернення: 8 вересня 2019). – Назва з екрану.

8. Динаміка міграції в Україні: де живе найбільше переселенців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/10/10/infografika/suspilstvo/dynamika-mihracziyi-ukrayini-zhyve-najbilshe-pereselencziv> (Дата звернення: 8 вересня 2019). – Назва з екрану.

9. Ель Д. Про що насправді йдеться у міграційному пакті ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/-46663258> (Дата звернення: 8 вересня 2019). – Назва з екрану.

10. Жванко Л. Украина и проблема беженцев: реалии современности / Л. Жванко // Перекрестки. Вильнюс. – 2014. – № 1–2. – С. 236–255.

11. Жванко Л. М. Біженство на європейському континенті: соціогуманітарні виклики / Л. М. Жванко // Безпековий, політичний, економічний та гуманітарний виміри сучасного етапу європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-й річниці створення ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м. Ужгород, 5 грудня 2015 р.). – Ужгород, Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. – С. 181–184.

12. Жванко Л. М. Біженці на європейському континенті (1914–2015): авторські рефлексії теми / Л. М. Жванко // Історіографічні дослідження в Україні». Випуск 26. – К.: Інститут історії України, НАН України, 2019. – С. 381–398.

13. Жванко Л. М. Внутрішньо переміщені особи в Україні: гендерні виклики / Л. М. Жванко // Гендерна політика міст: історія і сучасність = Gender policy of cities: History and Modern Times: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 6–7 жовтня 2015 р.). – Х., ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – Вип. 5. – С. 85–90.

14. ООН: у світі 65,6 млн вимушених переселенців. 19 червня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-40324061> (Дата звернення: 10 вересня 2019). – Назва з екрану.

15. Рух біженців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (Дата звернення: 10 вересня 2019). – Назва з екрану.

16. Україна поки не приєднуватиметься до міграційного пакту ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/news/2018/12/10/7090469/> (Дата звернення: 10 вересня 2019). – Назва з екрану.

17. Фітисова А., Солодько А. Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky> (Дата звернення: 10 вересня 2019). – Назва з екрану

18. Betts A., Bloom L., Kaplan J., Omata N. Refugee Economies Forced Displacement and Development, London: Published by Oxford University Press, 2016 / A. Betts, L. Bloom, J. Kaplan, N. Omata [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.rsc.ox.ac.uk/recent-rsc-books> (last Access: September 4, 2019). – Title from the Screen

19. Betts A., Collier P. Refuge: Transforming a Broken Refugee System / A. Betts P. Collier. – London, Allen Lane, Penguin Random House, 2017, 266 p. [Electronic Resource] – Mode of

Access: <https://academic.oup.com/ijrl/article-abstract/30/1/173/5051990> (last Access: September 4, 2019). – Title from the Screen

20. Betts A. The Global Compact on Refugees: Towards a Theory of Change? *International Journal of Refugee Law*, eey056 [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://doi.org/10.1093/ijrl/eey056> (last Access: September 4, 2019). – Title from the Screen

21. Borkowski P. Wymiar polityczny uchodźstwa – wybrane problemy w kontekście europejskiego kryzysu migracyjnego / P. Borkowski // *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa* / redakcja naukowa: K. Wojtaszczyk, J. Szymańska. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2017. – S. 32–45.

22. Czerep J. Wymiar geograficzny uchodźstwa / J. Czerep // *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa* / redakcja naukowa: K.A. Wojtaszczyk, J. Szymańska. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2017. – S. 46–63.

23. Dasko H. Remarque, kronikarz uchodźców [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: http://polish-jewish-heritage.org/Pol/06-01_Remarque.html (Dostęp 5 września 2019 r.). – Nazwa z ekranu.

24. Florczak A. Uchodźstwo / A. Florczak // *Organizacje międzynarodowe w działaniu* / pod redakcją A. Florczak, A. Lisowskiej. – Wrocław: OTO Agencja Reklamowa, 2014. – S. 373–395 [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/59029/Organizacje_miedzynarodowe_w_dzialaniu.pdf (Dostęp 5 września 2019 r.). – Nazwa z ekranu.

25. Grzywacz W. Globalizacja : szanse i zagrożenia / W. Grzywacz // *Zeszyty Naukowe nr 604 Ekonomiczne problemy usług nr 60 Zarządzanie i ekonomika usług. Doświadczenia i kierunki zmian.* 2010. – S. 102–117 [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: http://www.wzieu.pl/zn/604/ZN_604.pdf (Dostęp 7 września 2019 r.). – Nazwa z ekranu.

26. Masaiti A., Keaten J. Nearly 85 percent of UN nations back migration deal; not US [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://apnews.com/5cba4f9099d144c0a210dff4f50a6ede> (last Access: September 9, 2019). – Title from the Screen

27. *Polska diaspora* / red. nauk. Adam Walaszek. – Kraków: Wydawnictwo Literackie 2001. – 606 s.

28. Polska i Izrael nie podpiszą globalnego porozumienia ONZ w sprawie migracji [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/585609,rzad-polska-globalne-porozumienie-onz-migracja.html> (Dostęp 9 września 2019 r.). – Nazwa z ekranu.

29. Potyrała A. Organizacja Narodów Zjednoczonych wobec problemu uchodźstwa: geneza, istota i praktyka aktywności / A. Potyrała. – Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa 2015. – 272 s.

30. Report of the United Nations High Commissioner for Refugees Part II Global compact on refugees [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf (last Access: September 7, 2019). – Title from the Screen

31. Report of the United Nations High Commissioner for Refugees Part II Global compact on refugees United Nations. New York, 2018. – 27 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf (last Access: September 7, 2019). – Title from the Screen

32. *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa* / redakcja naukowa: K.A. Wojtaszczyk, J. Szymańska; Instytut Europeistyki. Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych. Uniwersytet Warszawski. – Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2017. – 714 s.

33. Wędrowniacy ludów (2017), Human Flow [Zasób elektroniczny]. – Tryb dostępu: <https://www.filmweb.pl/film/W%C4%99dr%C3%B3wki+lud%C3%B3w+3w-2017-791865/descs> (Dostęp 3 września 2019 r.). – Nazwa z ekranu.

References:

1. *Blyzko 85% krayin pidtrymaly mihracijnyj pakt OON*. Retrieved September 3, 2019, from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/12/10/7090467/>
2. Vitovych, I. (2018) V tomu chysli i Ukrayina: chomu ne vsi krayiny-chleny OON pidtrymaly hlobalnyj pakt pro mihraciyu. *Ukrayina moloda*. 12 hrudnya.
3. *Vsesvitnij den bizhenciv u 2018 roci*. Retrieved September 3, 2019, from <http://www.unhcr.org/ua/12570>
4. *Hlobalnyj dohovir shhodo bizhenciv. Korotka dovidka vid Ahentstva OON u spravax bizhenciv, 2018*. Retrieved September 5, 2019, from <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/>
5. «Hlobalni tendenciyi», *richna dopovid UVKB OON*. Retrieved September 5, 2019, from <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1279-kilkist-peremishchenikh-osib-u-sviti-perevishchila-50-miljoniv-vpershe-z-kintsya-drugoji-svitovoji-vijni-dopovid-uvkb-oon>
6. Hudvyn-Hyll, G. S. (1997) *Status bezhenca v mezhdunarodnom prave*. Moskva.: YuNYTY: rehyon. Predstavytelstvo UVKB OON v RF; Budapesht: Colpi.
7. *Derzhavy dosyahly istorychnoyi uhody dlya bizhenciv ta zobov'yazalys do bilsh efektyvnoyi ta bilsh spravedlyvoyi vidpovidi*. Retrieved September 8, 2019, from <https://www.unhcr.org/ua/14161>
8. *Dynamika mihraciyi v Ukrayini: de zhyve najbilshe pereselenciv*. Retrieved September 8, 2019, from <https://www.slovoidilo.ua/2018/10/10/infografika/suspilstvo/dynamika-mihraciyi-ukrayini-zhyve-najbilshe-pereselenciv>
9. El, D. *Pro shho naspravdi jdetsya u mihracijnomu pakti OON*. Retrieved September 8, 2019, from <https://www.dw.com/uk/-46663258>
10. Zhvanko, L. M. (2014) Ukraina i problema bezhencev: reali sovremennosti. *Perekrestki. Vilnyus*. 1–2, pp. 236–255.
11. Zhvanko, L. M. (2015) Bizhenstvo na yevropejskomu kontynenti: sociohumanitarni vyklyky *Bezpekovij, politychnyj, ekonomichnyj ta humanitarnyj vymiry suchasnoho etapu yevropejskoyi ta yevroatlantychnoyi intehtraciyi Ukrayiny*. Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU „Hoverla”, pp. 181–184.
12. Zhvanko, L. M. (2019) Bizhenci na yevropejskomu kontynenti (1914–2015): avtorski refleksiyyi temy. *Istoriografichni doslidzhennya v Ukrayini*. Kyiv: Instytut istoriyi Ukrayiny, NAN Ukrayiny. 26, pp. 381–398.
13. Zhvanko, L. M. (2015) Vnutrishnio peremishheni osoby v Ukrayini: henderni vyklyky. *Henderna polityka mist: istoriya i suchasnist*. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova, pp. 85–90.
14. *OON: u sviti 65,6 mln vymushenyxp pereselenciv*. Retrieved September 10, 2019, from <https://www.bbc.com/ukrainian/news-40324061>
15. *Ruch bizhenciv*. Retrieved September 10, 2019, from <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
16. *Ukrayina poky ne pryednuvatymetsya do mihracijnoho paktu OON*. Retrieved September 10, 2019, from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/12/10/7090469/>
17. Fitisova, A., Solodko A. *Mihracijna kryza v YeS: statystyka ta analiz polityky*. Retrieved September 10, 2019, from <https://cedos.org.ua/uk/articles/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>
18. Betts, A., Bloom, L., Kaplan, J., Omata, N. *Refugee Economies Forced Displacement and Development, London: Published by Oxford University Press, 2016*. Retrieved September 4, 2019, from <https://www.rsc.ox.ac.uk/recent-rsc-books>
19. Betts, A., Collier, P. *Refuge: Transforming a Broken Refugee System*. London, Allen Lane, Penguin Random House, 2017, Retrieved September 4, 2019, from <https://academic.oup.com/ijrl/article-abstract/30/1/173/5051990>
20. Betts, A. *The Global Compact on Refugees: Towards a Theory of Change? International Journal of Refugee Law*. Retrieved September 4, 2019, from <https://doi.org/10.1093/ijrl/eey056>

21. Borkowski, P. (2017) Wymiar polityczny uchodźstwa – wybrane problemy w kontekście europejskiego kryzysu migracyjnego. *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, pp. 32–45.
22. Czerep, J. (2017) Wymiar geograficzny uchodźstwa. *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, pp. 46–63.
23. Dasko, H. Remarque, kronikarz uchodźców. Retrieved September 5, 2019, from http://polish-jewish-heritage.org/Pol/06-01_Remarque.html
24. Florczak, A. (2014) Uchodźstwo. *Organizacje międzynarodowe w działaniu* Wrocław: OTO Agencja Reklamowa, pp. 373–395. Retrieved September 5, 2019, from http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/59029/Organizacje_miedzyna_rodowe_w_dzialaniu.pdf
25. Grzywacz, W. (2010) Globalizacja: szanse i zagrożenia. *Zeszyty Naukowe nr 604 Ekonomiczne problemy usług nr 60 Zarządzanie i ekonomika usług. Doświadczenia i kierunki zmian*, pp. 102–117. Retrieved September 7, 2019, from http://www.wzieu.pl/zn/604/ZN_604.pdf
26. Masaiti, A., Keaten, J. *Nearly 85 percent of UN nations back migration deal; not US*. Retrieved September 9, 2019, from <https://apnews.com/5cba4f9099d144c0a210dff4f50a6ede>
27. *Polska diaspora* (2001). Kraków: Wydawnictwo Literackie.
28. *Polska i Izrael nie podpiszą globalnego porozumienia ONZ w sprawie migracji*. Retrieved September 9, 2019, from <https://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/585609,rzad-polska-globalne-porozumienie-onz-migracja.html>
29. Potyrała, A. (2015) *Organizacja Narodów Zjednoczonych wobec problemu uchodźstwa: geneza, istota i praktyka aktywności*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
30. *Report of the United Nations High Commissioner for Refugees Part II Global compact on refugees*. Retrieved September 7, 2019, from https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf
31. *Report of the United Nations High Commissioner for Refugees Part II Global compact on refugees*. Retrieved September 7, 2019, from https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf
32. *Uchodźcy w Europie: uwarunkowania, istota, następstwa* (2017) Warszawa, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
33. *Wędrówki ludów* (2017), *Human Flow* Retrieved September 3, 2019, from <https://www.filmweb.pl/film/W%C4%99dr%C3%B3wki+lud%C3%B3w-2017-791865/descs>

Liubov Zhvanko, Dr. habil. (History), Professor

Independent Researcher

Kharkiv, Ukraine

UN INTERNATIONAL LEGAL INSTRUMENTS IN THE CONTEXT OF SOLVING THE GLOBAL PROBLEM OF REFUGEES AND MIGRANTS

Abstract. *The article analyzes the most recent challenge of the 21st century. - a steady increase in the number of displaced persons. The author first analyzed the "modification" of the causes of their appearance during the XX – XXI centuries from the classic – two world wars to the new – environmental and man-made disasters. It is proved that this problem belongs to the global problems of mankind, and therefore requires a search for the highest-level solution to the UN resolutions. Because it is impossible to overcome at least today, the community has embarked on a path of control and regulation, for which the Global Compact on Safe, Organized and Regulated Migration and the Global Refugee Treaty were adopted in 2018 at the UN level. The author concludes that the Global Compact on Safe, Organized and Regulated Migration and the Global Refugee Treaty are, in fact, the first step in the efforts of at least the first attempts to resolve the case, but their declarative nature casts doubt on the possibility of solving this global problem.*

The problem of internally displaced persons in Ukraine, the emergence of which was the result of the Russian Federation's war against Ukraine and the inability at present to join our state to implement the provisions of the above documents, was stressed separately.

Keywords: *refugees, displaced persons, UN, Office of the UN High Commissioner for Refugees, Ukraine.*

Надійшла до редколегії 20.09.2019